

УДК 316.77

МАКСИМЕНЮК М. Ю.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
менеджменту організацій та управління проектами
Запорізької державної інженерної академії
(Запоріжжя, Україна) E-mail: marina.maximenuk@mail.com

НІКІТЕНКО В. О.,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри іноземних мов
Запорізької державної інженерної академії
(Запоріжжя, Україна) E-mail: vitalina2006@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ПАРАДИГМИ ІНФОРМАЦІЙНО- КОМУНІКАТИВНОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК РІЗНОВИДУ СКЛАДНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ СИСТЕМИ І ВЗАЄМОДІЇ

В статті представлено концептуалізацію парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії. Показано умови виникнення інформаційно-комунікативного суспільства як складної соціальної системи; з'ясовано характеристику інформаційно-комунікативного суспільства на прикладі аналізу складної соціальної системи, яку досліджував Т.Парсонс; виявлено критерії суспільства як цілісної системи та її характеристику; з'ясовано сутність мережевої організації як різновиду складної соціальної системи та взаємодії; виявлено критерії, що сприяють інтенсифікації інформаційного виробництва, в контексті якого розвивається мережева організація.

Ключові слова: суспільство, інформаційно-комунікативне суспільство, складна соціальна система, соціальна взаємодія, субструктурні підсистеми, інформаційний соціум

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями

Стаття підготовлена як результат виконання завдань науково-дослідної роботи «Удосконалення механізмів розвитку інформаційного суспільства як цивілізаційної парадигми розвитку сучасної України в умовах глобалізації» згідно з проектом Міністерства освіти і науки України щодо виконання фундаментальних робіт з філософії (номер державної реєстрації НДР 0115U002343 2015-2017 рр.). Акцентується увага на тому, що інформаційне суспільство породжує новий тип соціуму – інформаційно-комунікативний, що розвивається в умовах інформаціоналізму та онлайн-мережевого суспільства.

Актуальність теми дослідження

Актуальність дослідження зумовлена появою інформаційно-високотехнологічних технологій, у зв'язку з чим виникає нова інфо-комунікаційна система, яка починає формувати власну культуру спілкування, базуючись на віртуальних технологіях, та Інтернет, які останнім часом почали замінювати пряму комунікацію і формувати свій специфічний тип соціуму – інформаційно-комунікативний. Актуальність теми у тому, що, по-перше,

---

Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної...

інформаційно-комунікативна парадигма сучасного суспільства у значній мірі направлена на виявлення інформаційної природи суспільства, в рамках якої формується управлінська праця, яка є більш корисною та ефективною. По-друге, вивчення інформаційно-комунікативної парадигми сучасного суспільства дозволяє масштабно і ємно визначати смисл і основний вектор трансформацій, в центрі яких – поняття «інформації» і «комунікації», які включають у себе систему форм інфосуспільства, представленого як цілісність, що відображає трансформації суспільного буття. По-третє, інформаційно-комунікативний розвиток суспільства як цивілізаційна парадигма ХХІ століття складає наукові засади, що включає сукупність знань інформаційної цивілізації, пов'язаної з системами електронних комунікацій, що приводить до «революції спілкування», яку слід поглиблювати. По-четверте, генезисом суспільства від інформаційного до «знанневого», що означає докорінну зміну формування інформаційної людини та інформаційної культури. Сьогодні інформація стає цариною людської життєдіяльності та активності, що підживлюється Інтернетом. По-п'яте, упровадження комп'ютеризованих інформаційних та комунікаційних технологій і, зокрема, Інтернету, дозволяє мережам проявляти свою гнучкість і сприяти горизонтальній комунікації, що впроваджує вищу організаційну форму людської діяльності. Сьогодні Інтернет є комунікаційним посередником, який дозволяє спілкування багатьох у визначений час на глобальному рівні [1].

Більше, що становлення культури Інтернету як основи інформаційно-комунікативного суспільства відбувається суперечливо, так як ще не створена адекватна йому матеріально-технічна база, інформаційна інфраструктура, яка б відповідала шостому технологічному укладу, що є основою цивілізаційної парадигми. Для упровадження даної цивілізаційної парадигми необхідно ще вивчити передовий зарубіжний досвід формування глобального інформаційного, мережевого, інформаціологічного, комунікаційного суспільства, щоб виявити раціональність нового типу цивілізації.

Це необхідно для того, що на зміну соціальній лінійності, яка є вираженням гомогенності (однаковості соціальних зв'язків) структур і відносин, приходять нелінійність, що демонструє собою інформаційне ускладнення і потребує визначення його сутності, атрибутів, модусів, внутрішніх і зовнішніх чинників, напрямів впливу на логіку формування культури Інтернету як інноваційного типу розвитку цивілізації. Філософія інформаційно-комунікативного суспільства націлена на виявлення суттєвих проблем, які стоять на шляху досягнення крайною конкурентного потенціалу та упровадження сучасного розуміння інформаційно-комунікаційного соціуму. Останнє сприяє утвердженню засад інформаційного суспільства («розумного суспільства»), представленого його еволюцією в «суспільство знань», що сформувало Інтернет як технологічну засаду організаційної форми інформаційної епохи - мережі та онлайново-мережевого суспільства [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми, на яку спираються автори

До першого блоку робіт, присвяченим питанням розвитку інформаційно-комунікативного розвитку соціуму як цивілізаційної парадгми ХХІ століття, що

характеризуються дослідженнями А.Гідденса, Г.Лассвела, Н.Лумана, М.Маклюена, Ю.Габермаса. До *другого блоку робіт* відносяться дослідження, направлені на осмислення різних сторін процесу глобалізації, у тому числі, роботи Д.Хелда, Д.Гольдблатта, Е.Макгрю, Д.Перратана, Б.Бербера. До *третього блоку робіт* слід віднести роботи, присвячені вивченню істотних характеристик інформаційного суспільства, а саме роботи М.Кастельса, Д.Тапскотта, Е.Тоффлера, Ф.Уебстера. До *четвертого блоку робіт*, що аналізують істотні характеристики Інтернет з позицій нелінійно-синергетичного підходу, відносяться роботи таких вчених, як В.Аршинова, В.Бежа, В.Буданова, В.Василькової, В.Воронкової, А. Зеленкова, І. Олійника, А.Лазаревича, О.Пунченка. Згідно з А.Бардом і Я.Зодерквістом, в інформаційному суспільстві формується нова соціальна верства суспільства, яку слід назвати нетократами, основою яких є вміння «створювати зв'язки», контролювати інформаційну сферу. Автори солідарізуються з думками А.Зеленкова, І.Олійника, О.Пунченка, які вважають, що сучасний етап розвитку цивілізації характеризується зростанням ролі інформації в житті суспільства, яке в науковому світі отримало назву інформаційне або мережеве суспільство [3; 4].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття. Проблемна ситуація

Перехід до інформаційного суспільства став носити характер технократичного проекту (проектів), що має в своїй основі інноваційний характер та базується на інформаційно-комунікаційних технологіях і включає створення автоматизованих інформаційних систем, які повинні задовольняти вимоги інформаційно-комунікативного суспільства.

Мета наукового дослідження – формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії.

Дана мета реалізується в наступних задачах:

- показати умови виникнення інформаційно-комунікативного суспільства як складної соціальної системи;
- дати характеристику інформаційно-комунікативного суспільства на прикладі аналізу складної соціальної системи, яку досліджував Т.Парсонс;
- виявити критерії суспільства як цілісної системи та дати їй характеристику;
- з'ясувати сутність мережевої організації як різновиду складної соціальної системи та взаємодії;
- виявити критерії, що сприяють інтенсифікації інформаційного виробництва, в контексті якого розвивається мережева організація.

Обговорення проблеми

Теоретико-методологічні засади аналізу інформаційно-комунікаційного суспільства в Україні розкривають особливості інформаційної складової у досягненні конкурентоспроможності держав та їх впливу на цивілізаційний розвиток сучасного світу. В концептуальній парадигмі інформаційно-комунікативного суспільства як цивілізаційної парадигми стикаються

Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної...

філософські, соціологічні, управлінські проблеми. В сучасних філософських дискурсах найважливіше місце займають гносеологічні, онтологічні та аксіологічні виміри інформаційно-комунікативного процесу, що отримали назву «глобальна революція у спілкуванні» [5].

Теоретико-методологічні засади дослідження інформаційно-комунікативного соціуму, що дозволяють зрушити теорію, - це наступні методи і підходи дослідження: 1) синергетичний метод дозволяє проаналізувати глобальне інформаційне суспільство як нелінійну систему, яка розвивається в нелінійному просторі; 2) метод системного та структурного аналізу дозволяє розглянути глобальне інформаційне суспільство як складну соціальну систему, яка має декілька підсистем, що постійно взаємодіють з навколишнім середовищем; 3) поєднання синергетичного та системного методів дозволяє пояснити особливості розвитку глобального інформаційного суспільства в нормальному і катастрофічному режимах; 4) структурно-функціональний та інституціональний методи дозволяють розкрити зміст політичних та економічних зрушень в глобальному інформаційному суспільстві; 5) антропологічний та соціоаксіологічний підходи дозволяють проаналізувати соціо-антропологічні, соціо-економічні та соціокультурні виміри глобального інформаційного суспільства та інформаційної культури за умов глобалізації.

Методологія дослідження інформаційно-комунікативного типу соціуму базується на методологічних принципах, методах і підходах, які розробили американські вчені А.Сен і М.Нуссбаум, що базуються на базових поняттях: 1) можливість (capability); 2) функціонування (functioning). Вектор функціонування – це те, що людині вдається досягти в умовах інформаційного (інформаціологічного) суспільства – освіта, здоров'я, види дозвіллевої діяльності, дохід, а можливість – це сукупність альтернативних векторів функціонування, в контексті яких індивід може робити свій вибір. Обидва ці індикатори у сукупності імплікують якість життя в країні і можуть виступати критеріями розвитку соціального ринкового господарства. Тому ми робимо висновок, що вектор можливостей залежить не тільки від матеріального добробуту, але й від інтелектуального та психологічного потенціалу кожної людини, щоб вона оцінила, усвідомила все багатство альтернатив, які перед нею відкриваються, та оцінила можливості Internet, що дозволяють здійснити якісний прорив [6].

Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії виражає ідею нової фази в історичному розвитку передових країн, що демонструють створення суспільства нового соціального зразка. Саме виникнення таких суспільств є результатом «другої індустріальної революції», що в основному ґрунтується на мікроелектронній технології та передових інформаційно-комунікативних технологіях. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії представляє собою соціальний, економічний, виробничий та організаційний механізм, який включає сукупність субструктурних підсистем, кожна з яких вимагає чіткого виділення меж її організації. Складні ієрархічні соціальні системи еволюціонують через посередництво все більшої диференціації своїх структур і

досягнення все більш високих рівнів своїх частин (рівнів) [7].

Т. Парсонс стверджував, що соціальна еволюція від простих до прогресивно більш складних форм відбувається шляхом варіації і диференціації, що розвиваються за своїми специфічними законами, що характеризуються надмірною складністю. Інформаційно-комунікативне суспільство як різновид складної соціальної системи і взаємодії представляє складну самоорганізовану систему (структуру), пронизану вертикальними і горизонтальними зв'язками, що представляють собою складне переплетіння цілої сукупності різноманітних зв'язків і відносин людей. Згідно Н.Лумана, функцією соціальних систем є редукація складності соціального світу, що редукують до виникнення інших підсистем, які стають більш автономними і відтворюються аутопоетично. Система як деяка цілісність складається з взаємопов'язаних частин, кожна з яких вносить вклад у характеристики цілого. Всі організації є цілісними системами, що представляють сукупність взаємопов'язаних елементів, володіють новими якостями, які відсутні у будь-яких його елементах [8].

Соціальна взаємодія, що розгортається в суспільстві як складній соціальній системі, породжує мережу соціальних відносин, організовану (гомеостаз) і інтегровану (рівновага) завдяки наявності загальної ціннісної орієнтації (централізованої системи цінностей) таким чином, що вона є здатною стандартизувати окремі види діяльності (ролі) всередині себе самої і зберігати себе саму по відношенню до умов зовнішнього середовища (адаптація). Соціальна система представляє собою систему соціальної дії, але лише у самому абстрактному смислі слова. Будь-яка соціальна система означає взаємозалежність, яка може бути розвинута у двох напрямках: 1) необхідні умови, які створюють ієрархію зумовлюючих факторів, перш за все, людської діяльності; 2) для існування суспільства необхідне існування індивідів; 3) психофізіологічні умови; 4) система норм і цінностей, що існують у даній сукупності людей – суспільстві.

До суспільства як складної соціальної системи слід підійти як до взаємодії двох підсистем, одна з яких володіє енергією, а інша - інформацією. Перша з них – це економіка (у нашому випадку інформаційна чи неоекономіка), яка володіє високими енергетичними потенціями, проте вона повинна управлятися людьми з ідеями та знаннями. Друга система - це система ідей, цінностей, норм, які забезпечують контроль над суспільством, що здійснюються у сфері (підсистемі) управління. Суспільство як соціальна система, згідно Т.Парсонса, характеризується наступними основними 5 підсистемами: 1) організація політичної влади; 2) соціалізація (виховання); 3) економічна основа суспільства (організація суспільного виробництва і розподілу між верствами населення та індивідами, оптимізація використання ресурсів суспільства, перш за все людського потенціалу); 4) сукупність культурних норм, втілених в установах, тобто система підтримки інституційних культурних зразків; 5) система комунікацій [9].

Критерієм суспільства як цілісної системи є його самозабезпечення, високий рівень його самодостатності по відношенню до свого оточення. Важливе місце в концепції Т.Парсонса займають його функціональні передумови

Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної...

виживання соціальної системи, до яких він відносив: 1) адаптивність, тобто досягнення цілей по відношенню до оточуючого середовища; 2) адаптивність, тобто пристосування до впливу оточуючого середовища; 3) інтеграцію діючих елементів, тобто індивідів; 4) піддержання порядку. Відносно адаптації, то Т.Парсонс висловлювався неодноразово у різних контекстах, що адаптація – це одна з чотирьох умов, яким повинні відповідати соціальні системи, щоб вижити, задовольнити свої потреби через посередництво економіки, управляти середовищем свого проживання. Інтеграція (рівновага) соціальної системи здійснюється на основі ціннісної орієнтації (централізованої системи цінностей). Процес змін у соціальній системі багатофакторний і носить складний характер: ці фактори відносно незалежні один від одного і жоден з них не може розглядатися як першочерговий. У той же час будь-які першочергові зміни можуть відобразитися на інших факторах [10].

Зміни прогресивного характеру відображають здатність суспільства втілювати у життя ті чи інші цінності. При цьому мають місце три типи соціальних процесів: 1. Диференціація в суспільстві: так, при переході від традиційного до індустріального типу господарство виходить за межі сім'ї. 2. Адаптивна реорганізація, тобто організація, яка повинна пристосовувати себе до інших умов. 3. Трансформація у суспільстві, коли спільнота починає себе включати у широке коло соціальних одиниць, суспільство стає більш диференційованим і складним, у результаті чого відбувається перехід від однієї якості до іншої.

Суспільство як складна соціальна система починає успішно функціонувати тоді, коли укріплюється взаємозалежність його елементів і зростає свідомий контроль за поведінкою індивідів, коли і механізми, і структури забезпечують стійкість соціальної системи. Суспільство є саморегульованою системою: його функції укріплюють і консервують остов суспільства, а те, що руйнує і розхитує виступає дисфункціями, перешкоджає інтеграції і самозабезпеченню суспільства. Аналіз еволюції людства, згідно з Т.Парсонсом, свідчить, що в результаті еволюції від примітивних суспільств до проміжних і на кінець до сучасних відбувається безперервний процес ускладнення і зростання адаптивної здатності. Цей процес супроводжується тенденцією до свідомого контролю над поведінкою індивідів, що у свою чергу дозволяє вирішити головну проблему – інтеграції суспільства як тенденції.

Основою інформаційного суспільства є *мережева організація як різновид складної соціальної системи інформаційного суспільства та інформаційної взаємодії, яка виникає в умовах даного виду соціуму та базується на певних принципах*. Слід виділити наступні системоутворюючі принципи мережевої організації інформаційного суспільства. По-перше, системна цілісність мережевої організації як складної системи, її структура, функції; багаторівневність, поліфункціональність, цілеспрямований розвиток мережевої організації. По-друге, класифікація та ієрархія цілей, оптимізація ієрархії цілей. По-третє, квантування елементів структури мережевої організації, оцінка параметрів функціонування мережевої організації та її елементів. Основна задача мережевої організації – породження інформаційного продукту як вираження

інформаційного результату, що включає програмні документи, службову документацію, твори літературного мистецтва та ін. Інформаційні продукти реалізуються через різні види інформаційних послуг, що представляють професійні види діяльності, які спрямовані на виготовлення інформаційного ресурсу, спрямованого на задоволення інформаційних потреб людини. Це обробка даних, пошук інформації, надання інформаційних технологій, а також послуг освіти, консалтингових, інженерно-технічних, патентно-ліцензійних та інших [11].

Означимо критерії, що сприяють інтенсифікації інформаційного виробництва, в контексті якого розвивається мережева організація: 1) технологічний, в основі якого інформаційні технології; 2) соціальний, в основі якого інформація як важливий стимулятор зміни якості життя; 3) економічний, в основі якого інформація; 4) політичний, в основі якого свобода інформації; 5) культурний, в основі якого інформаційні цінності та інші. Тому слід оцінити той вплив, що здійснюють: 1) ІКТ на свідомість людини, у першу чергу за рахунок значного розширення його когнітивних і комунікативних можливостей та зміну динаміки цінностей у зв'язку з цим впливом; 2) вплив ІКТ на соціальну організацію як складну соціотехнологічну систему за рахунок використання нових засобів комунікації, що принципово знижує витрати на передачу інформації; 3) спрощується і стрімко прискорюється процес створення географічно розташованих соціальних груп, що характеризуються перевагами неієрархічних «горизонтальних» комунікацій та можливістю спілкування «всіх з усіма», яку М.Кастельс назвав «революцією у спілкуванні». Перший вектор розвитку інформаційно-комунікативного розвитку соціуму – це розвиток індивідуальних можливостей людини, який слід інтерпретувати як збільшення людського капіталу. Другий вектор розвитку інформаційно-комунікативного соціуму пов'язаний з розвитком мережевої організації, який сприяє зростанню цінності інформаційно-комунікативного менеджменту, міжфірмової взаємодії, створює передумови розвитку інститутів і організацій громадянського суспільства, що забезпечують нарощування соціального капіталу. Все це сприяє тому, що розвиток ІКТ виступає домінуючим фактором, який визначає прискорення процесів соціальної трансформації сучасного суспільства.

Для розвитку парадигми інформаційно-комунікативного суспільства необхідно: створення загальнодержавної автоматизованої системи; розвиток телекомунікаційної інфраструктури і створення пунктів доступу до відкритих інформаційних систем; розвиток та удосконалення ІКТ та формування експортно-орієнтованої галузі ІТ-індустрії; удосконалення законодавчої бази та системи державного регулювання у сфері інформатизації; удосконалення діяльності органів публічного управління та адміністрування на основі використання ІКТ; розвиток процесів інформатизації у секторах реальної економіки, у тому числі створення системи електронної торгівлі і логістики; розвиток системи підготовки і перепідготовки спеціалістів з ІКТ та кваліфікованих користувачів; сприяння розвитку культури і засобів масової інформації через посередництво ІКТ; удосконалення системи інформаційної безпеки в контексті поетапної реалізації програмних завдань; розвиток нових

Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної...

соціально-технологічних інститутів: телемедицини і дистанційної освіти, електронної торгівлі і дистанційної зайнятості, Інтернет-ЗМІ та «електронного уряду» [12].

Складові інформаційно-комунікативного суспільства: 1.

Електронізація – можливість насичувати людинорозмірні системи відповідною технікою, яка полегшує доступ до інформації. При комп'ютеризації основна увага відводиться формуванню технічної бази. 2. Медіатизація – процес комунікативних взаємодій людства та географічних регіонів на основі новітніх інформаційних технологій. 3. Інтелектуалізація – інформаційне управління системами різного рівня складності. 4. Розвиток інтелектуального капіталу, який складається з людського, організаційного і споживацького. 1. Людський капітал має безпосереднє відношення до людини і включає знання, практичні навички, творчі здібності людей, їх моральні цінності, культуру праці. 2. Організаційний капітал має відношення до організації, представлений технічним і програмним забезпеченням, організаційною структурою, патентами, корпоративною культурою. 3. Споживацький капітал, чи капітал відносин, формується в процесі взаємодії організації зі споживачами (клієнтські бази даних, стійкі зв'язки з клієнтами тощо).

Ми виокремлюємо наступні моделі розвитку інформаційно-комунікативного суспільства. Інформаційно-комунікативне суспільство (Information society) – це концепція постіндустріального суспільства, нова фаза розвитку цивілізації, в якій головними продуктами виробництва є інформація і знання.

Перша модель – інноваційна модель розвитку інформаційно-комунікативного суспільства, яка на перше місце ставить виробництво нового знання (виробництво ноу-хау). Отримання нових фактів і відкриття нових принципів у сфері фундаментальної науки приводять до отримання нових матеріалів, виробів і процесів. При інноваційній моделі розвитку суспільство (фірми, що входять в економіку) торгують на світовому ринку інноваційними товарами. Країна, яка поклала в основу свого розвитку інноваційну модель, – це США. *Друга модель* – технологічна модель розвитку інформаційно-комунікативного суспільства. Інноваційний шлях розвитку потребує «зрощування» наукових шкіл, що є умовами оволодіння досвідом накопиченого капіталу у суспільстві. Більш простою і дешевшою моделлю є технологічна, тобто вкладання коштів у нові процеси. По цьому шляху розвивалася Японія, у якої не було фінансів на фундаментальну науку. Японія уважно вивчала досвід всього світу, у першу чергу США, і розвивала виробництво електроніки чи автомобілебудування. На протязі трьох років Японія порівнялася зі США у сфері автомобілебудування. Вслід за Японією по технологічному шляху пішла Південна Корея, потім Тайвань і малі тихоокеанські «дракони». Інформаційне суспільство – це тривалий інноваційний і технологічний шлях розвитку суспільства. *Третя модель розвитку суспільства* – сировинна модель розвитку суспільства робить ставку на експорт сировини, наприклад, енергоносії, чи робочу силу. Проте сировинна модель розвитку суспільства носить безперспективний характер. *Четверта модель розвитку суспільства* –

«нульова». Ми зробили ставку на перші дві моделі розвитку суспільства – інноваційна і технологічна, які у нашому випадку носять назву інноваційно-технологічна модель розвитку суспільства. В контексті інноваційно-технологічної моделі розвитку суспільства акцент ставиться на розвиток науки, освіти, ноу-хау, інформаційних технологій «нової хвилі» [13].

Сьогодні *філософія інформаційно-комунікативного суспільства* включає найбільш популярні його визначення: інформаційне забезпечення сучасного розвитку соціуму у самому широкому смислі цього слова; інформаційні ресурси і управління ними; інформаційні послуги в контексті Інтернет-економіки; інформаційні послуги і підприємництво; інформаційні системи, їх технічна підтримка та управління ними; формування інформаційної культури; організація науково-інформаційної діяльності; офіс-менеджмент та обробка інформації; організація комунікацій.

Сучасні процеси інформатизації, що дозволяють надавати інформацію споживачу, стають найважливішим фактором життя суспільства і засобом підвищення ефективності управління всіма сферами суспільного життя. Інформаційні ресурси і правильно спроектовані автоматизовані інформаційні системи є основою для продуктивної роботи менеджера будь-якого рівня і в усіх предметних сферах. Інформатизація – це одна з головних тенденцій суспільного розвитку, що свідчить про перехід до нової постіндустріальної цивілізації, що супроводжується значним зростанням доходів у більшості високорозвинутих країн і принципової частки осіб з вищою освітою. На межі цих змін формується інформаційно-комунікативний тип соціуму як найвищий щабель прогресу, його інноваційного розвитку, що можливо лише на основі інформаційного (інформаціологічного) та інформаційно-комунікативного менеджменту [14].

Всі ці проблеми виходять на інформаційно-комунікативний менеджмент, який слід обмежити двома значеннями: 1) управління інформацією – інформаційними потоками та інформаційними ресурсами, тобто автоматизована технологія обробки інформації у певній предметній сфері; 2) управління за допомогою інформації, тобто управлінська технологія, менеджмент у власному смислі цього слова. У даному контексті *інформаційно-комунікативний менеджмент* включає в себе досягнення декількох суміжних наукових дисциплін по відношенню до управління інформацією в організаціях як складних соціотехнологічних системах, що дозволяє на практиці перейти до інформаційно-орієнтованого типу організації, характерної для інформаційно-комунікативного типу соціуму.

Спеціаліст інформаційного суспільства та епохи Інтернету має бути визначений техномеритократичною (інформаційною) культурою, укоріненою і у світі дослідницької науки. Це культура віри у природну силу науково-технічного розвитку як ключової складової прогресу людства. Акцентуємо увагу на 10 принципах підготовки кадрового потенціалу для роботи в інформаційному суспільстві, яке є високотехнологічним: 1) конкуренція робочого персоналу; 2) конкуренція персоналу управління; 3) конкуренція ділової репутації та ініціативи; 4) конкуренція досягнень; 5) конкуренція багатопрофільності; 6) конкуренція якості; 7) конкуренція продукції; 8) конкуренція інформаційного

Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної...

забезпечення; 9) конкуренція форм збуту; 10) конкуренція фінансових та ресурсних послуг тощо. Глобальний менеджер інформаційного суспільства повинен бути готовим до глобалізації стратегій діяльності на різноманітних ринках. Всі ці риси характеризують європейський менеджмент в сучасну епоху розвитку інформаційно-комунікативного суспільства. Для цього професіонал-спеціаліст повинен оволодіти термінологією глобального інформаційного суспільства, в якому жити і управляти. Інформатизувати суспільство – означає кардинальну зміну структури і характеру соціального розвитку, розробляти та упроваджувати нові види інформаційного обміну, а це потребує нової спіралі у розвитку інформаційних технологій та сприяє формуванню нового типу інформаційно-комунікативного буття [15].

Висновки

Інформаційно-комунікативне суспільство дозволяє людям використовувати свій комунікативний потенціал і реалізовувати свої можливості. Для цього необхідно, щоб інформаційно-комунікативне суспільство слугувало досягненню взаємодоповнюючих цілей забезпечення стійкого економічного росту, підвищення суспільного добробуту, стимулювання суспільної злагоди та повної реалізації потенціалу у сфері укріплення демократії, транспарентного і відповідального управління, міжнародного миру і стабільності (з Окінавської декларації інформаційного суспільства). Формування інтелектуального капіталу як капіталізованого знання приносить додаткову вартість і сприяє підвищенню конкурентоспроможності організації, виходу країни на міжнародні ринки та забезпечення інтеграції країни в міжнародну кооперацію праці. Все це потребує управління знаннями (інтелектуальним капіталом) та інтелектуальною власністю, без чого неможливий розвиток країни у добу глобалізації, що потребує розвитку різноманітних видів менеджменту – стратегічного, інноваційного, комунікаційного, антикризового, менеджменту організацій, підприємництва, бізнесу [16].

Тому основою задачею сучасної організації як організації інформаційно-орієнтованої є виявлення, збереження та ефективного використання знань та управління знаннями з метою перетворення знань на ключовий ресурс виробництва та формування таких нових напрямів розвитку науки, яка б спонукала формуванню «знанневого суспільства» та конкурентоспроможності нації, а для цього потрібна активна участь державного регулювання у сфері науки, техніки і НТП.

Список використаних джерел

1. Bazaluk O., Blazhevich T. *Cosmic Education: Formation of a Planetary and Cosmic Personality / Philosophy and Cosmology, Vol. 12.* – Kiev : ISPC, 2013. – P.147–160.
2. Воронкова В. Г. *Формування інформаційної культури особистості як умова успішної адаптації людини до життя в інформаційному суспільстві / В. Г. Воронкова // Гілея: науковий вісник: зб. наук. праць. – К.: Вид-во УАН ТОВ «НВП» «ВІР», 2014. – Вип. № 86 (7). – С. 198 - 203.*
3. Кун Т. *Структура научных революций / Т. Кун [пер. с англ. Налетова И.З.]. – М.: АСТ, 2002. – 608 с.*
4. Максименюк М. Ю. *Філософські засади публічного адміністрування / М.Ю.Максименюк // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: збірник*

наукових праць. – Запоріжжя: ЗДІА, 2015. - № 61 – С.207 - 226.

5. Nikitenko Vitalina. *Conceptualization of geo-cultural values in the process of teaching of foreign language / Nikitenko Vitalina // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.] – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, 2016. - випуск № 64.- С. 255 - 259.*

6. Ополев П. П. *Особенности бытия сложного соцума / П.П.Ополев / Грамота, 2014. – №6 (44). – С.146-149.*

7. Осипенко Л. О. *Комунікативний процес як цілісна соціокультурна система: соціально-філософський аналіз / Л. О. Осипенко // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.] – Запоріжжя : Вид - во ЗДІА, 2013. - № 54. - С. 241-250.*

8. Парсонс Т. *О социальных системах / Под ред. В. Ф. Чесноковой и С. А. Белановского. – М. : Академический Проект, 2002. – 832 с.*

9. Пунченко О. П. *Інформатизація як засіб репрезентації інформаційних ресурсів суспільства / О. П. Пунченко, А. А. Лазаревич // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії : [зб. наук. пр.]. – Запоріжжя : Вид-во ЗДІА, – 2015. – Вип.63. – С.21-30.*

10. Савченко С. В. *Філософія глобального інформаційного суспільства як цивілізаційна парадигма розвитку сучасного суспільства / С. В. Савченко // Гілея : науковий вісник : [зб. наук. пр.] – К.: Вид - во УАН ТОВ «НВП» «VIP», 2014. – Вип. 90. – С. 194 - 198.*

11. Соснин А. В. *Информационно-коммуникационные технологии – многовекторный феномен процесса развития общества / А. В. Соснин // Коммуникативные стратегии информационного общества: Труды Междунар. науч.-теор. конф. СПб. : Изд - во Политехн. ун - та, 2013. – С. 20 - 29.*

12. Соснін О. В. *Сучасні міжнародні системи та глобальний розвиток (соціально-політичні, соціально- економічні та соціально-антропологічні виміри) : Навчальний посібник / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, О. Є. Постол // Київ : Центр навчальної літератури, 2015. – 556 с.*

13. Соснін О. В. *Інформаційна безпека: нові виміри загроз, пов'язаних з інформаційно-комунікаційною сферою / О. В. Соснін, О. П. Дзьобань // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: [зб. наук. пр.] – Запоріжжя : Вид - во ЗДІА, 2015. – № 61. – С.24 - 34.*

14. Соснін О. В., Воронкова В. Г., Ажсажа М. А. *Філософія гуманістичного менеджменту (соціально-політичні, соціально-економічні, соціально-антропологічні виміри): Навчальний посібник / О. В. Соснін, В. Г. Воронкова, М. А. Ажсажа – Запоріжжя : Дике поле, 2016. – 356 с.*

15. *Человек в информационно-коммуникационных сетях : (материалы круглого стола) // Человек. - 2012. - № 5.- С.76 - 91.*

16. Rheingold H. *The Virtual Community: Homesteading on the Electronic Frontier. Reading, MA : AddisonWesley, 1993.*

REFERENCES

1. Bazaluk O., Blazhevich T. *Cosmic Education: Formation of a Planetary and Cosmic Personality / Philosophy and Cosmology, Vol. 12. – Kiev : ISPC, 2013. – P.147–160.*

2. Voronkova V.G. *Formation of informational culture of personality as a condition of successful human adaptation to living in the information society / V. G. Voronkova // Gileâ : scientific Bulletin: GB. Sciences. works. – K.: Publishing House of SCIENCE LLC NVP", "BELIEVE", 2014. Is the Issue. No. 86 (7). - P. 198-203.*

3. Kuhn T. *Structure naučnyh revolúcij / T. Kuhn [lane vs. Naletova S.]. – М. : AST, 2002. – 608 s.*

4. Maksimenûk M. *Philosophical Foundations of public administration / M. Maksimenûk // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy: scientific papers. – Zaporizhzhya : ZDIA, 2015. № 61.- P. 207-226.*

5. Nikitenko Vitalina. *Conceptualization of geo-cultural values in the process of teaching of foreign language / Nikitenko Vitalina // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering*

Academy: [GS Sciences etc.] – Zaporizhzhya : publishing ZDIA, 2016. -issue 64/ - P. 255-259.

6. *Opolev P. Osobennosti bytiâ složnogo socuma / P. Opolev / Gramota, 2014. No. 6 (44). - P. 146-149.*

7. *Osipenko L.A. Communicative process as integrated socio-cultural system: socio-philosophical analysis / L. Osipenko // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : [GS Sciences etc.] – Zaporizhzhya : publishing ZDIA, 2013. № 54. - P. 241-250.*

8. *Parsons E. Social'nyh systems /edited. V. F. Česnokovoj and P.A. Belanovskogo. – M.: Akademičeskij Project, 2002. - 832 s.*

9. *Punčenko O. P. Informatization as a means of disseminating the information resources of the society / O.Punčenko, A. Livshyts // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : [GS Sciences etc.]. – Zaporizhzhya: publishing of ZDIA is 2015. - Issue 63. - P. 21-30.11.*

10. *Savchenko S.V. Philosophy of the global information society as the civilizacijna paradigm of the development of modern society / S.V.Savchenko // Gileâ: scientific Bulletin: [GS Sciences Ave]-K.: Publishing House of SCIENCE LLC NVP ", " BELIEVE ", 2014. Is the Issue. 90. – P.194-198.*

11. *Sosnin A. V. Information-kommunikacionnye technology-mnogovektornyj phenomenon processa development society / A. Sosnin // Kommunikativnye strategii informacionnogo society: works by Meždunar. nauč-teor. CONF. St. Petersburg. : Ed-vo Politehn. UN-, and 2013. - P. 20-29.*

12. *Sosnin A. V. Modern international systems and global development (socio-political, socio-economic and socio-anthropological dimensions): textbook / A.V. Sosnin, V.G. Voronkova, E.E. Postol // Kyiv: Center for educational literature, 2015. – 556 p.*

13. *Sosnin A. V. Information security: new dimensions of threats related to information and communication area / A. Sosnin, O. Dz'oban' // Humanitarian Bulletin of Zaporizhzhya State Engineering Academy : [GS Sciences etc.] – Zaporizhzhya : publishing ZDIA, 2015. No. 61. - P. 24-34.*

14. *Sosnin O.V. Voronkova V.G., Ažaža M.A. Philosophy of humanistic management (socio-political, socio-economic, socio-anthropological dimensions): textbook / A. V.Sosnin, V. G. Voronkova, M. A. Ažaža – Zaporizhzhya : Wild field, 2016. – 356 c.*

15. *People in the information and communication networks: (round table)//person. -2012. No. 5. - P.76-91.*

16. *Rheingold H. The Virtual Community : Homesteading on the Electronic Frontier. Reading, MA : AddisonWesley, 1993.*

МАКСИМЕНЮК М. Ю. – кандидат философских наук, доцент кафедры менеджмента организаций и управления проектами Запорожской государственной инженерной академии (Запорожье, Украина) E-mail: marina.maximenuk@mail.com

НИКИТЕНКО, В. А. - кандидат философских наук, доцент кафедры иностранных языков Запорожской государственной инженерной академии (Запорожье, Украина) E-mail: vitalina2006@ukr.net

ФОРМИРОВАНИЕ ПАРАДИГМЫ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАТИВНОГО ОБЩЕСТВА КАК РАЗНОВИДНОСТИ СЛОЖНОЙ СОЦИАЛЬНОЙ СИСТЕМЫ И ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ

В статье представлены формирование парадигмы информационно-коммуникативного общества как разновидности сложной социальной системы и взаимодействия. Раскрыты условия возникновения информационно-коммуникативного общества как сложной социальной системы; определена характеристика информационно-коммуникативного общества на примере анализа сложной социальной системы, которую исследовал Т.Парсонс; выявлены критерии общества как целостной системы и представлена ее характеристика; определена сущность сетевой организации как

разновидности сложной социальной системы и взаимодействия; выявлены критерии, которые способствуют интенсификации информационного производства, в контексте которого развивается сетевая организация.

Ключевые слова: *общество, информационно-коммуникативное общество, сложная социальная система, социальное взаимодействие, субструктурные подсистемы, информационный социум*

MAKSIMENYUK, MARINA - *Candidate of Philosophical Sciences (PhD), Assistant Professor of the Department of Management of Organizations and project management Zaporozhye State Engineering Academy (Zaporizhzhya, Ukraine) E-mail: marina.maximenuk@mail.com*

NIKITENKO, VITALINA - *Candidate of Philosophical Sciences (PhD), Assistant Professor of Foreign Languages Department, Zaporizhzhya State Engineering Academy (Zaporizhzhya, Ukraine) E-mail: vitalina2006@ukr.net*

THE FORMATION OF THE PARADIGM OF INFORMATION-COMMUNICATIVE SOCIETY AS A KIND OF COMPLEX SOCIAL SYSTEMS AND INTERACTIONS

Is represented by the paradigms of conceptualisation of information-communicative society as a kind of complex social systems and interactions. Shows the condition of information-communicative society as a complex social system; It is characteristic of information-communicative society as an example of the analysis of the complex social system which researched T. Parsons; found the criteria for society as a whole system and its characteristics; It is the essence of the network of the Organization as a kind of complex social systems and interaction; revealed the criteria that contribute to the intensification of information production, in konteskti which develops the network organization.

Key words: *society, informational and communicative society, a complex social system, social interaction, substrukturni subsystem, information society*

Стаття надійшла до редколегії 05.08.16 р.

Рекомендовано до друку 10.08.16 р.